

Modern bir bilim dalı olan iktisat, incelediği ekonomideki dalgalanmalarla dalgalandı. Başka bir yazımda¹ gösterdiğim üzere iktisat, ekonominin geçtiği liberal, Keynesyen ve neoliberal olmak üzere üç aşamanın her birinde temelli değişiklikler yaşamak durumunda kaldı. Her temelli değişiklikte içinden doğmuş olduğu felsefeden beslendi.

Bu yazıyı üçüncü aşamanın sonuna yaklaştığımız, ekonomi ve iktisatta köklü değişikliklerin öncesinde olduğumuzun hissedildiği bir dönemde, ekonomi, felsefe ve iktisat arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak iktisadın bir bilim olma bakımından yaşadığı temel sorunları sergileyip gereksinim duyulan felsefi temellere vurgu yapmak üzere kaleme aldım.

Felsefinin ekonomik gelişimin belli bir aşamasında ortaya çıkıp ekonomik gelişime bağlı olarak geliştiği, felsefi etkinliklerin ve ürünlerinin ekonomik ürünler olduğu gösterilerek başlayan birinci bölümde daha sonra iktisadın felsefeden nasıl doğduğuna değiniliyor. Ardından iktisadın bizzat kendisinin, incelediği ekonominin altında yatan etmenlerden biri olduğu gösterildikten sonra bunların iktisadi düşünen insan, iktisadi fikirler olarak iktisat ve iktisatça düşünülen ekonominin birbiri içine geçmelerine neden olup nasıl kaotik bir zihne yol açtığı gösteriliyor.

Ekonominin geçtiği her aşamada iktisattaki temelli değişimlerin irdelendiği ikinci bölümde gerçeklik kaynağı olarak insan, doğa ve topluluğun iktisadi düşünmenin temellerinde nasıl belirleyici olduğu saptanıyor. İnsani gerçeklik olarak onaylanan talep ile doğal gerçeklik olarak onaylanan arz arasındaki geçişleri ne insani ne doğal olan ama hem insani olanlarla hem doğal olanlarla ortak özellikleri bulunan bir aracı olarak topluluğun sağladığı ortaya konuyor. Bu bölümde ilkin liberal dönemde, topluluğun bir gerçeklik kaynağı olarak görülmemesinin klasik siyasal iktisadı sonunda krizine neden olan çelişkiler içine soktuğu, Marx'ın eleştirisinden yararlanarak sergileniyor. Sonra Keynesyen aşamada, topluluk gerçeklerinin benimsenmesi yoluyla ortaya çıkan çözümlerinin makroiktisat olarak insani ve doğal gerçeklere dayanan mikroiktisattan ayrışarak da olsa belirlediği gösterildikten sonra kuramsal olarak makroiktisadı mikroiktisatta çözme girişimi olarak neoklasik senteze karşın fiilen iktisadın mikro ve makro olarak ikili varlığının sürdüğü sergileniyor. Sonuncu olarak,

neoliberal aşamada iktisattaki baskın eğilimin liberal aşamadan farklı olarak topluluk varlığının alenen benimsendiği Keynesyen dönemden kalan topluluk gerçeklerine dayalı fikirleri dönüştürerek tasfiye edip liberal aşamaya ricat yönünde olduğu ve bunun da topluluk adına karar alıcı olarak devleti bitirme fikrinde odaklandığı gösteriliyor. Olumsuzlamanın olumsuzlaması olarak temel liberal çelişkileri olduğu gibi üzerinde taşımasının yanı sıra liberalizmin olumluluğundan yoksun olan neoliberalizmle umulanın tam tersi yönde sonuçlar alındığına değiniliyor.

Neoliberalizmin krize doğru gittiği fikriyle üçüncü bölümde neoliberalizm sonrası iktisadın felsefi temelleri konusunda spekülasyonlar sunuluyor. Yazının sonunda daha önce fiilen yaygın olarak hissedilmeyen, bilgiişlem teknolojisindeki gelişmeler sonucu ekonomide ağırlık kazanan fikrin mallaşması sorununun getirdiği ek karmaşalara değinilip topluluk gerçeklerinin yeniden kavranmasının gerekliği dile getiriliyor.

>>> **Sonraki Bölüm: İktisadın ekonomi ve felsefeyle etkileşimi**

Notlar

1. Sarı, Osman (2013): “[Sermayeciliğin Bahar, Standart ve Kabusları](#)”, politikekonomi.net